

ความเห็นและข้อเสนอแนะ

เรื่อง “การเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจ เอเชีย-แปซิฟิก (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership : TPP)”

๑. ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership : TPP) เป็นความตกลงการค้าเสรีรอบพหุภาคีที่มีการเปิดเสรีครอบคลุมประเด็นต่างๆ อย่างกว้างขวาง (comprehensive) และมีมาตรฐานสูง (high standard) แต่เดิมนั้น ประเทศสมาชิกประกอบด้วย ซิลิ นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ และบรูไน หรือที่เรียกว่า The Pacific -4 (P4) ได้มีการลงนามความตกลง TPP ฉบับดั้งเดิม (The original agreement) เรียกว่า ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership : TPSEP) เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ค.ศ. ๒๐๐๕ โดยมีผลบังคับใช้ในวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ค.ศ. ๒๐๐๖ และต่อมา สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย เปรู เวียดนาม มาเลเซีย แคนาดา และเม็กซิโก ได้เข้าร่วมการเจรจาความตกลง TPP ทำให้ปัจจุบันมีประเทศสมาชิก TPP ทั้งหมด ๑๒ ประเทศ^๑

TPP เป็นความตกลงการค้าเสรีที่มีลักษณะกว้างขวาง (comprehensive agreement) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อลดภาษี (tariff) ในประเทศสมาชิกลงร้อยละ ๙๐ ภายในปี ค.ศ. ๒๐๐๖ และมุ่งให้ภาษีเป็น ๐ ภายในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ นอกจากนี้ยังมีการเจรจาครอบคลุมประเด็นหลักอื่นๆ อาทิ การค้าสินค้า (Trade in Goods) กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of Origin) การเยียวยาทางการค้า (Trade Remedies) มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary Measures) อุปสรรคทางการค้า (Technical Barriers to Trade) การค้าบริการ (Trade in Services) ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) และนโยบายการแข่งขันและการจัดซื้อจัดหาโดยรัฐ (Government Procurement and Competition Policy) ซึ่งเนื้อหาของข้อตกลงที่จะทำการเจรจานั้นมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนที่อยู่ในประเทศไทยทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ยกตัวอย่างเช่น ประเด็นเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา และการผูกขาดข้อมูลยา (data exclusivity) ซึ่งจะส่งผลให้บริษัทยาสามารถผูกขาดความยาได้เป็นระยะเวลายาวนานขึ้น และเงื่อนไขในข้อตกลงอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ จะไม่มีมาตรการควบคุมราคายา อันจะส่งผลให้ยามีราคาแพงและประชาชนเข้าถึงยาได้ยากลำบากมากยิ่งขึ้น หรือประเด็นเรื่องการคุ้มครองสิทธิบัตรพันธุ์พืชในรูปสิทธิบัตร ซึ่งไทยมีพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างชุมชนเจ้าของพันธุ์พืช และผู้ปรับปรุงพันธุ์จนได้พันธุ์พืชใหม่ และให้การคุ้มครองเจ้าของพันธุ์ใหม่เฉพาะส่วนขยายพันธุ์ ถ้าไทยยอมให้มีการคุ้มครองสิทธิบัตรพันธุ์พืช จะมีการผูกขาดพันธุ์อย่างสมบูรณ์โดยไม่มีการแบ่งปันผลประโยชน์

แม้จะเป็นประเทศสมาชิกในลำดับที่ ๕ แต่สหรัฐอเมริกาก็กลับมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้การเจรจา TPP ประสบความสำเร็จ จุดมุ่งหมายของมหาอำนาจโลกอย่างสหรัฐอเมริกาที่พยายามผลักดันข้อตกลง

การค้าเสรี TPP ให้เกิดขึ้น ส่วนหนึ่งชัดเจนว่า เป็นผลจากความสนใจต่อการเติบโตของอาเซียน ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะเป้าหมายการรวมตัว ก่อตั้งประชาคมอาเซียนให้ได้ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งจะส่งผลให้ชาติต่างๆ ในอาเซียนรวมกันเป็นตลาดใหญ่ที่มีกำลังซื้อและมีศักยภาพทางการค้าในเวทีโลกมากขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสหรัฐอเมริกาที่กำลังพยายามกอบกู้เศรษฐกิจของตนเอง อีกทั้งยังเป็นช่องทางสร้างบทบาทของสหรัฐอเมริกาในอาเซียน นอกจากนี้ ผู้นำสหรัฐอเมริกายังอ้างถึงประโยชน์ของ TPP ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เพื่อจำกัดอำนาจของจีนที่กำลังเติบโตอย่างก้าวกระโดด

สำหรับท่าทีของประเทศไทยสำหรับข้อตกลงการค้าเสรี TPP นั้น ได้มีการแสดงเจตนารมณ์ของรัฐบาลไทยที่จะเข้าร่วมในการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจภาคพื้นเอเชีย-แปซิฟิก (TPP) โดยนายกรัฐมนตรี ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร แถลงข่าวร่วมระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ในวาระการเยือนไทยเป็นครั้งแรกของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา นายบารัค โอบามา นับตั้งแต่ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งในสมัยที่สอง ก่อให้เกิดเสียงสะท้อนจากหน่วยงานภาครัฐหลายแห่งว่า ยังไม่ทราบรายละเอียดและไม่เคยมีการหารือเรื่องนี้มาก่อน รวมถึงความเคลื่อนไหวแสดงการคัดค้านของกลุ่มนักวิชาการและภาคประชาสังคมซึ่งเล็งเห็นปัญหาของประเทศที่จะเกิดขึ้นหากประเทศไทยเข้าร่วมการเจรจาโดยมิได้มีการพิจารณาถึงผลกระทบอย่างรอบด้านและรอบคอบ

ทั้งนี้ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ชุดที่ ๒ และชุดปัจจุบันได้ให้ข้อเสนอแนะกับรัฐบาลมาเป็นระยะว่า รัฐบาลไม่ควรนำประเด็นทรัพย์สินทางปัญญามาเจรจาภายใต้ระบบทวิภาคีไทยกับสหรัฐอเมริกา หรือกับสหภาพยุโรป เนื่องจากข้อเรียกร้องที่ขอให้ไทยเพิ่มมาตรฐานการคุ้มครองเรื่องทรัพย์สินทางปัญญามากกว่าความตกลงทริปส์ ภายใต้องค์การการค้าโลก จะส่งผลกระทบต่อผู้ป่วย เกษตรกร ผู้บริโภค และประชาชนทั้งหมด อย่างรุนแรงและยาวนาน และเสนอให้กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงการต่างประเทศกำหนดให้ (ร่าง) กรอบการเจรจาระบุอย่างชัดเจนให้ระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาต้องไม่เกินไปกว่าความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้าขององค์การการค้าโลก กฎหมายไทย หรือความตกลงใดๆ ที่ไทยเป็นภาคีอยู่

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในความตกลง TPP ซึ่งจะมีผลกระทบต่อประชาชนคนไทยอย่างมาก จึงได้ทำการศึกษาเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี

๒. วิธีการศึกษาและการดำเนินงาน

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยคณะทำงานเกี่ยวเนื่องด้านสาธารณสุข และคุ้มครองผู้บริโภคด้านบริการ คณะทำงานการพัฒนาคุณภาพชีวิต สาธารณสุข และคุ้มครองผู้บริโภคดำเนินการศึกษา โดยรวบรวมข้อมูล เอกสาร รายงานผลการศึกษาจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

๒.๑ รายงานการศึกษาแนวการเจรจาและผลกระทบจากการจัดทำความตกลง Trans-Pacific Partnership ของ บริษัท ไบรอัน เคฟ ประเทศไทย (จำกัด)

๒.๒ บทความรายงานการวิจัยของศูนย์วิจัยกสิกรไทย

๒.๓ สรุปผลการเสวนาวิชาการเรื่อง "วิเคราะห์ TPP ประเทศไทยต้องเตรียมตัวอย่างไร" จัดโดย แผนงานพัฒนาโลกใฝ่ระวิงระบบยา (กพย.) สถาบันวิจัยสังคม และศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕

๒.๔ เก็บข้อมูลจากการเข้าร่วมการสัมมนาเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็น “การเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (TPP)” ของกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๖

๒.๕ จัดสัมมนารับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะจากนักวิชาการ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เครือข่ายภาคประชาสังคม ภาคประชาชน และสื่อมวลชน เรื่อง “การเตรียมความพร้อมของประเทศไทยในการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (TPP) เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๖ ณ สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒.๖ จัดสัมมนารับฟังความเห็นและข้อเสนอแนะจากนักวิชาการ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เครือข่ายภาคประชาสังคม ภาคประชาชน และสื่อมวลชน เรื่อง “ข้อตกลงทางการค้ากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต สาธารณสุข และคุ้มครองผู้บริโภค กรณี TPP และ EU-ไทย FTA” เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ณ สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยร่วมจัดกับแผนงานพัฒนาโลกใฝ่ระวิงระบบยา (กพย.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒.๗ จัดสัมมนารับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากเครือข่ายภาคประชาสังคม ภาคประชาชน ๔ ภาค เรื่อง “ข้อตกลงทางการค้ากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต สาธารณสุข และคุ้มครองผู้บริโภค กรณี TPP และ EU-ไทย FTA” ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

ครั้งที่ ๒ ภาคใต้ ณ จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

ครั้งที่ ๓ ภาคเหนือ ณ จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๖

ครั้งที่ ๔ ภาคกลาง กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยร่วมจัดกับแผนงานพัฒนาโลกใฝ่ระวิงระบบยา (กพย.)

๓. สาระสำคัญของเรื่องและข้อวิเคราะห์

๓.๑ สาระสำคัญของเรื่อง

๓.๑.๑ สาระสำคัญของข้อตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership : TPP)

TPP เป็นความตกลงการค้าเสรีที่มีลักษณะกว้างขวาง (comprehensive agreement) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อลดภาษี (tariff) ในประเทศสมาชิกลงร้อยละ ๙๐ ภายในปี ค.ศ. ๒๐๐๖ และมุ่งให้ภาษีเป็น ๐ ภายในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ นอกจากนี้ยังมีการเจรจาครอบคลุมประเด็นหลักอื่นๆ อาทิ การค้าสินค้า (Trade in Goods)

กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of Origin) การเยียวยาทางการค้า (Trade Remedies) มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phytosanitary Measures) อุปสรรคทางการค้า (Technical Barriers to Trade) การค้าบริการ (Trade in Services) ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) และนโยบายการแข่งขันและการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ (Government Procurement and Competition Policy)

๓.๑.๒ สารสำคัญของข้อตกลงทางการค้าเสรี (Free Trade Agreement : FTA)

FTA ย่อมาจาก Free Trade Area หรือ Free Trade Agreement ซึ่งหมายถึงเขตการค้าเสรีหรือข้อตกลงทางการค้าเสรี นั่นคือ ประเทศ 2 ประเทศหรือ หลายประเทศจะรวมกลุ่มกันเพื่อทำการลดภาษีศุลกากรระหว่างกันให้เหลือน้อยที่สุดหรือเป็น 0 และใช้อัตราภาษีที่สูงกับประเทศนอกกลุ่ม ดังนั้นประโยชน์เบื้องต้นที่เห็นได้ คือสินค้าของเราหากส่งไปขายยังประเทศในกลุ่มจะมีต้นทุนที่ลดลง เพราะภาษีถูกลง หรือเหลือศูนย์ส่งผลให้สินค้าของเรามีความสามารถในการแข่งขันในตลาดนั้น ๆ หรือหากนำเข้าเราก็เสียภาษีในอัตราที่ถูกลงทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าไม่สูงมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งผู้บริโภครู้ก็ได้รับประโยชน์ไปด้วยจากการที่มีสินค้าหลากหลายเข้ามาขาย ทำให้สามารถเลือกซื้อได้ตามราคาและคุณภาพที่ต้องการในราคาที่ถูกลง

๓.๑.๓ ความเกี่ยวพันในสารสำคัญของระหว่าง TPP และ FTA

ข้อตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership : TPP) เป็นข้อตกลงลักษณะหนึ่งข้อตกลงทางการค้าเสรี (Free Trade Agreement : FTA) หรืออาจกล่าวได้ว่าข้อตกลง TPP นั่นก็คือข้อตกลง FTA ที่มีการกำหนดรายละเอียดว่าจะมีจำนวนกลุ่มประเทศที่เข้าร่วมเป็นภาคีในการเจรจาระดับใด เช่น ระดับทวิภาคี (Bilateral) หรือพหุภาคี (Multilateral) และมีความเกี่ยวพันกันในด้านภูมิศาสตร์หรือแม้แต่วัตถุประสงค์ที่เข้ามารวมกลุ่มสอดคล้องไปในทางเดียวกัน หรืออาจมีชื่อเรียกข้อตกลงที่จำเพาะเจาะจงและมีประเด็นรายละเอียดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเข้ามารวมกลุ่มนั้น เช่น ในข้อตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership : TPP) ที่นอกจากจะมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อลดภาษี (tariff) ในประเทศสมาชิกลงร้อยละ ๙๐ และมุ่งให้ภาษีเป็น ๐ แล้ว ยังมีการเจรจาประเด็นรายละเอียดครอบคลุมที่เกี่ยวข้องถึงผลประโยชน์ของประเทศสมาชิกในด้านต่างๆ เช่น การค้าสินค้า (Trade in Goods) กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า (Rules of Origin) การเยียวยาทางการค้า (Trade Remedies) เป็นต้น

๓.๒ ข้อวิเคราะห์

๓.๒.๑ ผลประโยชน์ทางการค้าสินค้าและบริการของไทยหากเข้าเป็นสมาชิก ข้อตกลง TPP^{๑, ๒}

ประเทศสมาชิก TPP นับเป็นกลุ่มประเทศที่มีบทบาทสำคัญในเวทีการค้าโลก โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ มีมูลค่าการส่งออกและการนำเข้าสินค้าโดยรวมอยู่ที่ ๓.๐๒ ล้านเหรียญสหรัฐ และ ๓.๕๒ ล้านล้านเหรียญสหรัฐ ตามลำดับ คิดเป็นส่วนแบ่งของโลกประมาณร้อยละ ๒๐.๙ สำหรับการส่งออก และ ๒๓.๔ สำหรับการนำเข้า

ทั้งนี้มูลค่าการส่งออกและนำเข้าของกลุ่ม TPP เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าค่อนข้างมาก โดยคิดเป็นร้อยละ ๒๖.๔ และ ๒๓.๘ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอุตสาหกรรมหลักๆ ที่ประเทศในกลุ่ม TPP ทำการค้าแล้ว พบว่าประเทศกลุ่ม TPP ส่งออกและนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมมากที่สุด รองลงมาเป็นสินค้าเชื้อเพลิงและเหมืองแร่ และสินค้าเกษตรกรรมเป็นสัดส่วนที่น้อยที่สุด

สำหรับความสัมพันธ์ทางการค้ากับไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ไทยมีมูลค่าการส่งออกไปยังประเทศกลุ่ม TPP ๗.๗๒ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสมต่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๕๓ อยู่ที่ร้อยละ ๙.๗๒ โดยในมูลค่าการส่งออกนี้เมื่อเปรียบเทียบการส่งออกระหว่างไทยกับกลุ่ม TPP ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๓ แล้ว จะพบว่าไทยส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกาเป็นสัดส่วนที่มากที่สุด (ร้อยละ ๒๘.๙๙) รองลงมาคือ สิงคโปร์ (ร้อยละ ๑๓.๓๔) มาเลเซีย (ร้อยละ ๑๒.๓๖) และออสเตรเลีย (ร้อยละ ๑๐.๐๔) ตามลำดับ สำหรับการนำเข้า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ไทยนำเข้าสินค้าจากประเทศกลุ่ม TPP คิดเป็นมูลค่า ๗.๓๙ หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสะสมต่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๕๓ ที่ร้อยละ ๑๐.๘๑ โดยในมูลค่าการนำเข้านี้ เมื่อเปรียบเทียบการนำเข้าระหว่างไทยกับกลุ่ม TPP ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๓ แล้ว จะพบว่าไทยนำเข้าจากสหรัฐอเมริกา (ร้อยละ ๑๕.๘๔) มาเลเซีย (ร้อยละ ๑๔.๘๘) และสิงคโปร์ (ร้อยละ ๑๐.๐๒) ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม หากจะพิจารณาประโยชน์จากการเข้าถึงตลาดประเทศสมาชิก TPP นั้น จะพบว่าประเทศสมาชิก TPP ที่ยังไม่มีข้อตกลงการค้าเสรีกับไทย มี ๓ ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก โดยกลุ่มนี้คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ ๑๑ ของการส่งออกของไทย ซึ่งในจำนวนนี้เป็นการส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา สูงถึงร้อยละ ๑๐ จากการที่ประเทศสมาชิก TPP ส่วนใหญ่มีข้อตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) กับไทยอยู่แล้วนั้น ประโยชน์ทางการค้าที่จะเพิ่มเติมขึ้นจากการเข้าร่วม TPP ที่สำคัญที่สุดน่าจะเป็นโอกาสในการเข้าถึงตลาดสหรัฐอเมริกา ดังนั้น การเป็นสมาชิก TPP จะช่วยให้สินค้าที่ไทยได้รับสิทธิพิเศษทางการค้า (Generalized System of Preferences: GSP) ตลอดจนสินค้าที่เดิมเคยมีอุปสรรคทางภาษี จะได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีอย่างถาวร แต่เนื่องจากสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่มีอัตราภาษีศุลกากรค่อนข้างต่ำ โดยอัตราภาษีปกติภายใต้กรอบองค์การการค้าโลก (อัตราภาษี MFN หรือ Most Favored Nation) เฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ ๓.๕ สินค้าบางรายการก็มีอัตราภาษีเป็นศูนย์อยู่แล้ว เช่น อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์โทรคมนาคม ยางธรรมชาติ คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ ๔๔.๕ ของการส่งออกโดยรวมของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา ส่วนสินค้าที่มีอัตราภาษีไม่เกินร้อยละ ๕ มีประมาณร้อยละ ๒๘.๔ ขณะที่สินค้าที่มีภาษีสูงเกินร้อยละ ๕ มีสัดส่วนร้อยละ ๒๔ ดังนั้นสินค้าที่ไทยน่าจะได้ประโยชน์จากการยกเว้นภาษีของสหรัฐอเมริกา ได้แก่ กุ้งบรรจุภาชนะ อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป ผลไม้สดและแปรรูป เครื่องนุ่งห่ม อัญมณีและเครื่องประดับ เครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน ยางยานพาหนะ ยานยนต์และชิ้นส่วน เป็นต้น ในอีกด้านหนึ่ง สินค้าที่ไทยค่อนข้างเสียเปรียบทำให้อาจมีการนำเข้าจากประเทศในกลุ่ม TPP เพิ่มขึ้น ได้แก่ ถั่วเหลือง กากถั่วเหลือง ข้าวโพด ผลิตภัณฑ์นม ผลิตภัณฑ์ปศุสัตว์ ทองแดง เหล็กบางประเภท ผลิตภัณฑ์พลาสติก

๓.๓ ข้อห่วงกังวลของประเทศไทยหากเข้าเป็นสมาชิกข้อตกลง TPP

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเจรจาความตกลง TPP คือประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอย่าง สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาที่มีจุดยืนที่ชัดเจนในการเปิดเสรีการค้า และมีความต้องการผลักดันให้เกิดเขตการค้าเสรีในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เพื่อเป็นการรักษาอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาค และเนื่องจาก TPP เป็นข้อตกลงการค้าเสรีที่มีกรอบการเจรจาที่กว้างมากกว่าการเปิดเสรีทางการค้าฉบับอื่นๆ ทำให้เนื้อหาการเจรจาในหลายประเด็นมีผลกระทบต่อเสถียรภาพของเศรษฐกิจ สังคม และการสาธารณสุขของประเทศไทย และเป็นข้อห่วงกังวลของนักวิชาการ ภาคประชาสังคม ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้^{๑-๔}

๓.๓.๑ การขยายความคุ้มครองในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา

สหรัฐอเมริกามีจุดยืนที่ชัดเจนในการพยายามผลักดันให้มีการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้มาตรฐาน “ทริปส์พลัส” (TRIPs Plus) ซึ่งเข้มงวดกว่ามาตรฐานทริปส์ (TRIPs) ขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) และจากเอกสารลับ “ร่างข้อเสนอของสหรัฐอเมริกาในข้อบทการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้ ความตกลง TPP (Leaked U.S. proposal for an intellectual chapter in TPP)” ที่รั่วไหลออกมาจำนวน ๒ ฉบับ แสดงให้เห็นว่าการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้กรอบ TPP มีมาตรฐานสูงกว่า TRIPs และสูงกว่าความตกลงการค้าเสรีที่สหรัฐอเมริกาเคยทำมาในอดีต แม้ว่าข้อตกลงเหล่านั้นได้รวมเอา TRIPs Plus เข้าไว้ด้วยแล้ว รวมทั้งยังไม่เป็นไปตามนโยบายการค้าใหม่ of สหรัฐอเมริกา (๒๐๐๗ New Trade Policy) ที่สภาองเกรสและรัฐบาลในสมัยของประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช (George W. Bush) ตกลงร่วมกันไว้

๓.๓.๑.๑ การขยายความคุ้มครองสิทธิบัตรยา

เมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อหาข้อบัญญัติทรัพย์สินทางปัญญา (IP chapter) ของข้อตกลง TPP กับ ข้อตกลง US-Thai FTA จะพบว่า มีเนื้อหาข้อเรียกร้องด้านสิทธิบัตรยาที่คล้ายคลึงกัน ประกอบด้วย

๑) ให้ยกเลิกกระบวนการคัดค้านก่อนการออกสิทธิบัตร (Pre-grant Opposition)

๒) มีการบังคับใช้กลไกทางกฎหมายดังนี้

- ให้มีการประเมินค่าเสียหายของการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาจากราคาขายปลีก (Retail Price)
- ให้ถือว่าสิทธิบัตรยังไม่หมดอายุจนกว่าจะได้รับการพิสูจน์

๓) ให้มีการผูกขาดข้อมูล (Data Exclusivity) ที่ใช้ในการขออนุญาตทางการตลาดเป็นเวลา ๕ ปี สำหรับผลิตภัณฑ์ยา และ ๑๐ ปี สำหรับสารเคมีที่ใช้ในการเกษตร

๔) ให้ขยายเวลาคุ้มครองสิทธิบัตรยาออกไปจาก ๒๐ ปี เพื่อชดเชยกับความล่าช้าของกระบวนการจดสิทธิบัตร

๕) ให้มีระบบการเชื่อมโยงสถานะสิทธิบัตรกับการขึ้นทะเบียนยา (Patent Linkage)

๖) ระบุสถานการณ์ ที่ ใช้ มาตรการบังคับใช้สิทธิ (Compulsory Licensing หรือ CL) เฉพาะในกรณีโรคติดเชื้อ HIV/AIDS วัณโรค มาลาเรีย และโรคระบาดอื่นๆ หรือสถานการณ์ เร่งด่วนหรือฉุกเฉิน ระดับประเทศเท่านั้น

๗) ให้การนำเข้าซ้อนถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

นอกจากนี้ ยังพบว่ามีข้อเรียกร้องที่เพิ่มเติมที่ไม่ปรากฏในข้อตกลงเปิดเสรีทางการค้าฉบับอื่นๆ เช่น

๑) การจดสิทธิบัตร การเปลี่ยนแปลงรูปแบบ (Forms) หรือวิธีการใช้ (Uses) เพียงเล็กน้อย โดยไม่จำเป็นต้องมีการปรับปรุงประสิทธิภาพ (Efficacy)

๒) การจดสิทธิบัตรแบบไม่มีที่สิ้นสุด (Evergreening patent) โดยยอมให้มีการจดสิทธิบัตรในสิ่งประดิษฐ์เก่าที่มีการปรับปรุงเพียงเล็กน้อยต่อเนื่องไปเรื่อยๆ

๓) การจดสิทธิบัตรในแนวทางการวินิจฉัยโรค (Diagnostic) และวิธีการบำบัดรักษาโรคด้วยยาหรือการผ่าตัด (Therapeutic and Surgical methods)

จากรายงานการวิจัย เรื่อง **สิทธิบัตรยาที่จัดเป็น Evergreening patent ในประเทศไทย และการคาดประมาณผลกระทบที่เกิดขึ้น** ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข และกรมทรัพย์สินทางปัญญา พบว่า พบการขอรับสิทธิบัตรแบบ evergreening Patent หรือเรียกว่า การขอรับสิทธิบัตรที่มีลักษณะแบบไม่มีที่สิ้นสุด ที่จะทำให้ผู้ได้รับสิทธิบัตรนี้ได้รับความคุ้มครองอย่างต่อเนื่องเกิน ๒๐ ปี หรืออาจชั่วชีวิตของยานั้น ซึ่งการขอรับสิทธิบัตรดังกล่าวถือว่า ไม่มีความใหม่ ไม่มีขั้นตอนการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น ถึงร้อยละ ๘๔

นี่จะเป็นสาเหตุให้ผู้ประกอบการผลิตยาต้นแบบขอจดสิทธิบัตรคุ้มครองยาตัวเดิมได้อย่างหลากหลาย จนทำให้ดูเหมือนว่ายานั้นมีสิทธิบัตรคุ้มครองต่อเนื่องไปอย่างไม่มีวันสิ้นสุด ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการผูกขาดตลาดยา โดยเจ้าของสิทธิบัตรเป็นระยะเวลายาวนานเกินกว่าที่ควรส่งผลกระทบต่อเข้าถึงยาของประชาชน รวมทั้งเป็นการขัดขวางการแข่งขันที่เป็นธรรมจากผู้ประกอบการในประเทศ ลักษณะข้อเรียกร้องดังกล่าวจึงเป็นความพยายามที่จะให้เกิดมีสิทธิบัตรด้อยคุณภาพ (low-quality patent) ในประเทศ เพื่อขัดขวางการแข่งขันจากผู้ประกอบการในประเทศ

“คำขอแบบ evergreening เช่นนี้จะส่งผลกระทบต่อภาพรวมการบริโภคยาและตลาดยาของประเทศ เฉพาะแค่รายการยาจำนวน ๕๙ รายการที่มียอดการใช้สูงสุดที่นำมาวิเคราะห์ผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายด้านยา พบว่าเป็นคำขอรับสิทธิบัตรแบบ evergreening ที่ส่งผลให้มีการผูกขาดตลาด ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๙ - ๒๕๗๑ คิดเป็นมูลค่าสะสมประมาณ ๘,๔๗๗.๗ ล้านบาท และหากพิจารณาเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นแล้วคือตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ - ๒๕๕๓ พบว่าประเทศไทยเสียโอกาสในการประหยัดงบประมาณไปแล้วถึง ๑,๑๗๗.๖ ล้านบาท หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง หากกรมทรัพย์สินทางปัญญาต้องให้สิทธิบัตรกับคำขอรับสิทธิบัตรเหล่านี้ จะเป็นภาระค่าใช้จ่ายด้านยาได้ถึง ๘,๕๐๐ ล้านบาทโดยประมาณ”

นอกเหนือจากการขยายความคุ้มครองของสิทธิบัตรยานั้น ใน IP chapter ยังพบข้อเรียกร้องอื่นที่มีผลกระทบดังนี้

๓.๓.๑.๒ การให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรพันธุ์พืชและสัตว์

ในบทบัญญัติใน IP Chapter ที่เกี่ยวข้อง คือ TPP Article 1.3 (g) ที่กำหนดให้ประเทศคู่เจรจาต้องเข้าร่วมเป็นภาคี “อนุสัญญาการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่” หรือ UPOV (International Union for the Protection of New Varieties of Plants Convention) ที่สนับสนุนการต่อยอดความรู้โดยให้ความคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่เท่านั้น ไม่คุ้มครองพันธุ์พืชพื้นเมือง ซึ่งจะเปิดโอกาสให้บริษัทต่างชาติมีอำนาจผูกขาดพันธุ์กรรมพืชและสัตว์ และอาจทำให้พืชสัตว์สายพันธุ์พื้นเมืองตกเป็นของนักลงทุนต่างชาติได้ง่าย เช่น หากธุรกิจต่างชาตินำพันธุ์พืชพื้นเมืองของไทยไปวิจัยและพัฒนา ก็สามารถจดสิทธิบัตรเหนือพันธุ์พืชที่พัฒนาขึ้นมาใหม่นั้นได้โดยไม่ต้องมีการขออนุญาตและแบ่งปันผลประโยชน์ให้แก่แหล่งพันธุ์พืชนั้นๆ และ TPP Article 8.2 กำหนดให้ประเทศคู่เจรจาต้องให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรพืชและสัตว์ จะทำให้ฐานทรัพยากรพันธุ์กรรมเหล่านี้ไปตกอยู่ในมือบริษัทข้ามชาติ

๓.๓.๑.๓ การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือ GI (Geographical Indications)

ในบทบัญญัติใน IP Chapter ของ TPP ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI) มีการขยายขอบเขตคำจำกัดความของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เกินกว่าความตกลง TRIPs ในขณะที่เดียวกันก็พยายามจำกัดระดับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไม่ให้มากเกินไปกว่าการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า (Trademark) ซึ่งแตกต่างจากรอบความตกลง TRIPs ของ WTO และกฎหมายของไทยที่ให้การคุ้มครอง GI ในระดับพิเศษกว่าเครื่องหมายการค้า

๓.๓.๑.๔ การให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์

ในบทบัญญัติใน IP Chapter ของ TPP จะเพิ่มความเข้มงวดในการคุ้มครองลิขสิทธิ์เกินไปกว่าความตกลงทริปส์ โดยเพิ่มอายุความคุ้มครองจาก ๕๐ ปีเป็น ๗๐ ปี จำกัดช่องทางการเข้าถึงทางอินเทอร์เน็ตโดยกำหนดให้การทำสำเนาชั่วคราว (Temporary Copies) เข้าข่ายการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ประเด็นนี้เคยถูกเสนอและตกไปในการประชุมองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๙๖ แล้ว เพราะถือเป็นธรรมชาติของสื่ออิเล็กทรอนิกส์

มีการเพิ่มบทลงโทษความผิดอาญา และจำกัดมาตรการยึดหยุ่นต่างๆ ที่มีไว้เพื่อการเข้าถึงความรู้ที่มีใช้เชิงพาณิชย์ ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อการจำกัดการเข้าถึงความรู้ของสาธารณชน อีกทั้งจะเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายแก่มหาวิทยาลัยและห้องสมุดต่างๆ

นอกจากนี้ ยังมีเนื้อหาที่เข้าข่ายการละเมิดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๖ เพราะบังคับให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตต้องทำหน้าที่ตรวจข้อมูลของผู้ใช้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เช่น ด้วยการติดตั้งอุปกรณ์ที่จะแกะซองจดหมาย เพื่ออ่านข้อมูลทุกอย่างที่ผู้ใช้รับส่งในอินเทอร์เน็ตเพื่อดูว่ามีเนื้อหาที่มีลิขสิทธิ์หรือไม่ เพราะจะเป็นการตรวจผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทุกคนเป็นการทั่วไป โดยไม่มีหลักฐานมาก่อนว่าสื่อสารถึงกันโดยมิชอบทางกฎหมาย และแม้การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาจะเป็นสิ่งผิดกฎหมายแต่ก็ไม่ใช่เรื่องความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีที่จะใช้เป็นข้ออ้างได้

๓.๓.๒ มาตรการจัดหาและต่อรองราคา

ในการเจรจา TPP มีบทที่ว่าด้วย Transparency and Procedural Fairness for Healthcare Technologies หรือที่รู้จักกันในหมู่นักเจรจาว่า บทที่ว่าด้วยราคา (The Pharmaceutical Pricing Chapter) แม้ว่า ข้อบทจะเน้นที่ความโปร่งใสและธรรมาภิบาลในการพิจารณา แต่นักวิชาการด้านการเข้าถึงยาทั่วโลก รวมทั้งในสหรัฐอเมริกา และผู้ว่าการรัฐเวอร์มอนท์ของสหรัฐอเมริกา แสดงความวิตกว่า ข้อบทนี้จะจำกัดบทบาทของภาครัฐในการเจรจาต่อรองราคา เวชภัณฑ์และเครื่องมือแพทย์ที่จะใช้ในระบบสุขภาพของประเทศ เพราะในข้อบทดังกล่าวจะบังคับให้ประเทศภาคีต้องมีระบบบริหาร จัดการ และระบบอุดหนุนให้กับบริษัทยาที่ไม่พอใจการกำหนดราคาจัดซื้อยาเข้ามาในระบบสุขภาพโดยยกข้ออ้างมูลค่าของยาที่ติดสิทธิบัตร และหากบริษัทยาไม่พอใจยังสามารถนำไปเป็นเหตุฟ้องต่ออนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศตามกลไกระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐและเอกชน จนในที่สุดจะสร้างบรรยากาศแห่งความหวาดกลัว (Chilling Effect) จนหน่วยงานภาครัฐไม่กล้าต่อรองราคาในที่สุด ซึ่งจะเป็นภาระกับงบประมาณ, การใช้งบประมาณอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และไม่สามารถเพิ่มการเข้าถึงการรักษาได้

๓.๓.๓ การเปิดเสรีการค้าบริการและการลงทุน

สหรัฐอเมริกาน่าจะยื่นข้อเสนอเช่นเดียวกับกรอบความตกลง FTA ระดับทวิภาคีที่สหรัฐอเมริกาเคยทำไว้กับประเทศต่างๆ ซึ่งประเด็นสำคัญคือการเปิดให้ต่างชาติเข้ามาถือหุ้นในธุรกิจบริการได้ทั้งหมดร้อยละ ๑๐๐ โดยไม่มี ข้อกำหนดเงื่อนไขข้อจำกัด ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขที่มากกว่ากรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ ASEAN Economic Community: AEC ที่มีเป้าหมายผ่อนคลายเป็นให้ต่างชาติสามารถถือหุ้นได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ รวมทั้งการเปิดเสรีในกรอบ AEC จะดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อยไปขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละประเทศด้วยมาตรการหลายส่วนที่จะกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การอนุญาตให้ชาวต่างชาติโอนเงินได้อย่างเสรี ให้ความคุ้มครองการลงทุนจากการเวนคืนโดยรัฐ การมี บทบัญญัติไม่ให้อำนาจรัฐมีพฤติกรรมที่กีดกันการแข่งขัน และการให้มีบทบัญญัติเรื่องอนุญาโตตุลาการในการแก้ไขข้อพิพาทระหว่างนักลงทุนกับรัฐ (Investor-State Dispute Settlement - ISDS) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อตรงต่อการจัดทำและดำเนินนโยบายสาธารณะของประเทศ

๓.๓.๔ การเปิดตลาดบริการด้านการเงิน

พบว่าในกรอบการเจรจาของ TPP ในประเด็นการเปิดตลาดบริการด้านการงานนั้น มีความเข้มข้นกว่ากรอบ AEC มาก ที่ผ่านมามีไทยไม่เคยผูกพันการเปิดเสรีดังกล่าวอย่างชัดเจนกับประเทศใด ยกเว้นภายใต้กรอบ AEC ซึ่งจะทยอยเปิดเสรีข้อจำกัดสำหรับ “ประเภทธุรกิจหลักทรัพย์” ภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ มีการคาดการณ์ว่าการเจรจាន่าจะครอบคลุมเงื่อนไขสำคัญ ที่มีลักษณะ “การเปิดตลาดในระดับสูง” (เปิดมาก) ไม่ว่าจะเป็นเงื่อนไขการเจรจาแบบ Negative Lists (ซึ่งรายการที่ไม่ได้ระบุไว้ใน Lists จะเข้าข่ายการเปิดเสรีให้ผู้เล่นต่างชาติโดยอัตโนมัติ) ตลอดจนการอนุญาตให้ต่างชาติเข้ามาทำธุรกรรมทางการเงินใหม่ (New Financial Services) ซึ่งสร้างประเด็นปลายเปิดต่อการครองตลาดผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ ที่สถาบันการเงินไทยยังไม่

พร้อมให้บริการ รวมถึงปัญหาจากการที่ยังไม่มีกฎหมายรองรับ) ข้อกำหนดที่ต้องมีการให้ใบอนุญาตประกอบธุรกิจเต็มรูปแบบ (Full Licenses) แก่ผู้เล่นรายใหม่ และหลักปฏิบัติเยี่ยงคนในชาติ (National Treatment) ที่ต้องอนุญาตให้สถาบันการเงินต่างชาติที่เปิดให้บริการในประเทศไทยปัจจุบัน มีสิทธิเท่าเทียมกับสถาบันการเงินไทย นอกจากนี้ สิ่งสำคัญที่สุด ได้แก่ เงื่อนไขด้าน Cross-Border Trade ที่เปิดโอกาสให้ต่างชาติสามารถให้บริการทางการเงินข้ามพรมแดน โดยเฉพาะผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยไม่ต้องจัดตั้งสำนักงานในไทย

๓.๓.๕ ประเด็นด้านเงินทุนเคลื่อนย้าย

ในกรอบเนื้อหาของ TPP จะจำกัดสิทธิในการดูแลเงินทุนเคลื่อนย้ายบนเจตนาธรรมที่ต้องการให้เงินทุนเคลื่อนไหวยว่ระหว่างประเทศได้อย่างเสรี ข้อจำกัดของทางการในการออกมาตรการเพื่อดูแล หรือควบคุมเงินทุนเคลื่อนย้าย จึงย่อมจะมีผลกระทบโดยตรงต่อเสถียรภาพของระบบอัตราแลกเปลี่ยน ตลาดการเงิน สถาบันการเงิน และระบบเศรษฐกิจในภาพรวม หากรัฐพิจารณาใช้มาตรการต่างๆ ในการดูแลเศรษฐกิจมหภาคยังคงอาจเป็นเหตุให้นักลงทุนต่างชาติฟ้องต่ออนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศตามกลไกระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐและเอกชนได้

๓.๓.๖ ประเด็นสิ่งแวดลอม

สำหรับประเด็นเจรจาในเรื่องสิ่งแวดลอมภายใต้ TPP มีข้อเรียกร้องสำคัญหลายประการที่จะมีผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งทางบวกและทางลบ ตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกามีข้อกำหนดให้คู่เจรจาต้องมีการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการให้สัตยาบันอนุสัญญาาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดลอม ๗ ฉบับ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ พิธีสารมอนทรีออลว่าด้วยสารที่ทำลายชั้นโอโซน อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันมลพิษจากเรือ อนุสัญญาแรมซาร์ ฯลฯ

ข้อเรียกร้องข้างต้นมีนัยว่า สหรัฐอเมริกาต้องการให้ประเทศคู่เจรจายอมรับสิทธิและพันธกรณีในความตกลงระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดลอมเฉพาะที่สหรัฐอเมริกาเป็นภาคีสมาชิกอยู่เท่านั้น ในขณะที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีความตกลงด้านสิ่งแวดลอมอีกมากที่สหรัฐอเมริกาไม่ได้เป็นภาคีอยู่ด้วย เช่น อนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ พิธีสารความปลอดภัยทางชีวภาพ พิธีสารเกียวโต ฯลฯ ข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกาดังกล่าว จะสร้างผลกระทบต่อประเทศไทยในการปฏิบัติตามพันธกรณีต่างๆ ของความตกลงด้านสิ่งแวดลอมที่สหรัฐอเมริกาไม่ได้เข้าร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการปฏิบัติตามพันธกรณีเหล่านั้นสร้างผลกระทบต่อสิทธิของนักลงทุนสหรัฐอเมริกาที่ได้รับการคุ้มครองภายใต้ความตกลง TPP

ในประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับพันธกรณีด้านสิ่งแวดลอม สหรัฐอเมริกามีข้อเรียกร้องให้สามารถใช้บทบัญญัติการระงับข้อพิพาท (Dispute Settlement Provisions) เช่นเดียวกับที่ใช้ในบทบัญญัติการค้านอื่นๆ ในมาตรฐานที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งการชดเชยความเสียหาย (Compensation) กระบวนการพิจารณา (Procedures) และการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ (Sanctions) ซึ่งต่างจากในอดีตที่การระงับข้อพิพาทด้านสิ่งแวดลอมจะขึ้นอยู่กับการใช้ค่าปรับเป็นส่วนใหญ่และถูกจำกัดเพียงข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดลอม อย่างมีประสิทธิภาพ ขอเรียกร้องในเรื่องนี้จะสร้างผลกระทบทั้งต่อการเพิ่มต้นทุนของ

ผู้ประกอบการไทยในการปรับตัวให้สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดเรื่องสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดขึ้น และเกี่ยวข้องกับผลกระทบต่อการใช้อำนาจทางตุลาการของไทย

๓.๓.๗ สินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

บทว่าด้วยการคุ้มครองการลงทุน โดยเฉพาะการที่เปิดโอกาสให้นักลงทุนใช้กลไกระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐและเอกชน (ISDS) ไปฟ้องผ่านระบบอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ จะส่งผลกระทบทางลบโดยตรงต่อนโยบายการคุ้มครองผู้บริโภค การควบคุมยาสูบ การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การควบคุมสารอันตรายต่างๆ การควบคุมพืชและสัตว์ดัดแปรพันธุกรรม รวมทั้ง การห้ามนำเข้าหมูจากสหรัฐอเมริกาที่อนุญาตให้ใช้สารเร่งเนื้อแดงที่ประเทศไทยไม่อนุญาตให้ใช้แล้ว

นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกาเป็นผู้ผลักดันสินค้า Remanufacturing Medical Device คือเครื่องมือแพทย์ที่อาจไม่สมบูรณ์แล้วนำมาผลิตซ้ำเพื่อขายในราคาที่ถูกลง อย่างไรก็ตามนี้อาจจะมีความเสี่ยงในเรื่องคุณภาพมาตรฐานและความปลอดภัยของเครื่องมือแพทย์ อีกทั้งประเทศไทยยังไม่พร้อมทั้งด้านกฎหมาย มาตรการในการควบคุมกำกับดูแล และหน่วยงานที่ทำการตรวจสอบและประเมินคุณภาพมาตรฐานเครื่องมือแพทย์ Remanufactured โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เครื่องมือแพทย์ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิต (High Technology Medical Devices) และอาจเป็นภาระในการกำจัดซากที่อาจเป็นปัญหาต่อการกำจัดให้มีขยะอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มมากขึ้นส่งผลเสียต่อสภาวะแวดล้อมได้

๓.๓.๘ รูปแบบการเจรจา

การเข้าร่วมเป็นสมาชิก TPP นั้น ประเทศที่เข้าเป็นสมาชิกทีหลังจะต้องมีการเจรจาระดับทวิภาคีที่เรียกว่า High-level bilateral consultation เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากประเทศสมาชิกก่อนหน้า ซึ่งอาจจะมีข้อเรียกร้องระดับทวิภาคีที่แยกออกมาเป็นการแลกเปลี่ยน ทำให้การเข้าเป็นสมาชิก TPP นั้น มีรายจ่ายที่สูงมากกว่าการเจรจาเอพีทีเอโดยทั่วไป อีกทั้งไม่สามารถแก้ไขเพิ่มเติมข้อตกลงที่เจรจาจบไปแล้ว ทำได้เพียงการยอมรับเท่านั้น

นอกจากนี้ ในการเข้าร่วมเป็นสมาชิก TPP ประเทศต่างๆ จะต้องลงนามในจดหมายรักษาความลับการเจรจาโดยเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเจรจา (the negotiating texts, proposals of each Government, accompanying explanatory material, emails related to the substance of the negotiations, and other information exchanged in the context of the negotiations) จะต้องเก็บเป็นความลับต่อไปอีก ๔ ปีหลังจากลงนาม โดยยังมีความกำกวมอยู่มากกว่า สมาชิกรัฐสภาและสาธารณชนจะสามารถเข้าถึงข้อมูลและเนื้อความตกลงได้มากนักน้อยเพียงใด ทำให้ผู้แทนการค้าสหรัฐอเมริกาถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักวิชาการด้านกฎหมายและสมาชิกสภาองเกรส^๕

๓.๔ วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อเรียกร้องระหว่าง TPP และเอฟทีเอกับสหภาพยุโรป

ข้อเรียกร้องของ TPP คล้ายคลึงกับสหภาพยุโรปบางส่วน อาทิ ประเด็นทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับ ยาและพันธุพืช และการคุ้มครองการลงทุน แต่มีความเข้มงวดมากกว่า และมีข้อเรียกร้องเพิ่มในประเด็น ดังนี้

๓.๔.๑ การขยายขอบเขตสิ่งประดิษฐ์ที่ให้สิทธิบัตร ได้แก่ รูปแบบ (forms) วิธีการใช้ การวินิจฉัยโรค และการบำบัดรักษาโรคด้วยยาหรือการผ่าตัด

๓.๔.๒ ไม่ให้มีการมาตรการต่อรองราคายา

๓.๔.๓ การให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ทางอินเทอร์เน็ตที่จะกระทบต่อการเข้าถึงความรู้และการละเมิด ความเป็นส่วนตัว

๓.๔.๔ ไม่ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากไปกว่าเครื่องหมายการค้า

๓.๔.๕ การเปิดตลาดบริการด้านการเงินในรูปแบบ Negative List

๓.๕ ผลกระทบของ TPP ต่อบทบาทของ ASEAN

สำนักเศรษฐกิจอุตสาหกรรมระหว่างประเทศได้วิเคราะห์ผลกระทบของ TPP ต่อ ASEAN ไว้ในวารสาร เศรษฐกิจอุตสาหกรรม ว่า เนื่องจาก TPP นั้นเป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอีกรูปแบบหนึ่งที่นอกเหนือไปจาก ASEAN+3 หรือ ASEAN +6 (The Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) โดยมีข้อเสนอ ให้นำความตกลง TPP ไปเป็นรูปแบบสำหรับการจัดทำความตกลงการค้าเสรีเอเชียและแปซิฟิก (Free Trade Area of the Asia Pacific: FTAAP) ในอนาคต ซึ่งหากการเจรจา TPP ประสบความสำเร็จอาจจะมีผลทำให้ แผนงานต่างๆ ของ ASEAN ถูกลดความสำคัญลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) เนื่องจากความตกลง TPP มีสมาชิก ASEAN จำนวน ๔ ประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ บรูไน เวียดนาม และมาเลเซีย เป็นสมาชิก รวมถึงฟิลิปปินส์ที่มีความสนใจที่จะเข้าร่วมการเจรจา ความตกลง TPP ด้วยเช่นกัน สำหรับอินโดนีเซียแม้จะได้รับการทาบตาม แต่ยังไม่ให้ความสนใจมากนัก ดังนั้น ประเทศสมาชิก ASEAN จะให้ความสำคัญกับ ASEAN น้อยลง ซึ่งมีผลทำให้บทบาทความเป็นแกนกลางของ ASEAN (ASEAN Centrality) ในภูมิภาคต้องสูญเสียไป รวมถึงความร่วมมือในกรอบต่างๆ ที่มี ASEAN เป็น แกนกลาง ได้แก่ ASEAN-CER, ASEAN+3, ASEAN+6 การจัดตั้งประชาคมตะวันออก (East Asian Community: EAC) ไปจนถึงแนวคิดการจัดตั้งเขตการค้าเสรีตะวันออก (East Asia Free Trade Area: EAFTA) ก็ถูกลดบทบาทลงไปด้วย เนื่องจากความตกลง TPP มีประเทศคู่เจรจาของ ASEAN คือ ออสเตรเลีย กับนิวซีแลนด์เป็นสมาชิก รวมถึงญี่ปุ่นกับเกาหลีใต้ก็ให้ความสนใจที่จะเข้าร่วมการเจรจาความตกลง TPP ในอนาคต นอกจากนั้น TPP สามารถที่จะนำไปสู่การจัดตั้งประชาคมอาเซียนและแปซิฟิก (ASIA-Pacific Community – APC) ที่เสนอโดยอดีตนายกรัฐมนตรีออสเตรเลีย Mr. Kevin Rudd ซึ่ง APC จะทำให้บทบาท และความเป็นกลาง ทางสถาปัตยกรรมภูมิภาค (Regional Architecture) ของ ASEAN ต้องสูญเสียไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง TPP จะมีผู้เล่นที่มีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองระหว่างประเทศสูงอย่างสหรัฐอเมริกา เข้ามาเป็นแกนกลาง และสามารถกำหนดระเบียบนโยบายต่างๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อสหรัฐอเมริกาแต่ไม่เอื้อ ประโยชน์ต่อ ASEAN

นอกจากนี้ ลักษณะการเจรจาของ TPP เป็นไปในลักษณะที่หากจะยอมรับเข้าร่วมภาคีต้องยอมรับทั้งหมด แต่ RCEP ที่ ASEAN เป็นแกนนำในการจัดตั้ง นั้นเป็นการเจรจาเรื่องต่อเรื่อง ถ้ารับเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่จำเป็นต้องรับทั้งความตกลงเจรจาไปตามลำดับความพร้อมของประเทศมากกว่า และ RCEP ยังเปิดกว้างให้ประเทศต่างๆ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในอนาคต ซึ่งลักษณะการเจรจาใน ASEAN มีการให้สิทธิประโยชน์แก่ประเทศที่มีความด้อยกว่าอยู่เสมอ

๔. ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เนื่องจากการจะเจรจาเพื่อเข้าเป็นสมาชิกใน TPP นั้นเป็นการจัดทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง มีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน และงบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงมีความเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล ดังต่อไปนี้

๔.๑ ให้ความสำคัญกับการเจรจาเปิดเสรีทางการค้าที่มี ASEAN เป็นผู้นำ เช่น ASEAN+3 และ ASEAN+6 (RCEP) เพื่อสร้างศักยภาพและเพิ่มอำนาจการต่อรองให้แก่ ASEAN อันเป็นยุทธศาสตร์หลักของการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) แทนที่จะพยายามเข้าร่วม TPP ที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นแกนนำ

๔.๒ ในการเข้าร่วม TPP ที่มีเงื่อนไขการรักษาความลับ (Confidentiality agreement) คือ ไม่ให้รัฐเปิดเผยต่อสาธารณชนเกี่ยวกับเนื้อหาข้อตกลงที่เจรจาสิ้นสุดหลังจากข้อตกลงมีผลผูกพันแล้ว ๔ ปี ประเทศไทยไม่อาจเข้าร่วมได้ เนื่องจากไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๙๐ วรรค ๔

๔.๓ ก่อนตัดสินใจเข้าร่วมการปรึกษาหารือระดับสูง (High Level Consultation) กับประเทศสมาชิก ประเทศไทยอาจต้องเสนอบางเรื่องเพื่อให้ประเทศสมาชิก TPP พอใจนั้น จำเป็นต้องมีผลการศึกษาที่สนับสนุนผลประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิต ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงด้านอาหารและยาอย่างมีนัยสำคัญ ในเรื่องต่อไปนี้

๔.๓.๑ แนวทางการเจรจาและผลกระทบของการจัดทำความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิกโดยละเอียดอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้ ให้ครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้ การศึกษาต้องเปรียบเทียบผลดีผลเสียในภาพรวมทางเศรษฐกิจและสังคมของการเข้า หรือ ไม่เข้าร่วมเจรจา ของภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นต่อ ภาคเกษตรกรรม ภาคแรงงาน สิ่งแวดล้อม และการสาธารณสุข

๔.๓.๒ ผลกระทบอย่างรอบด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลดีผลเสียต่อเกษตรกร แรงงาน ผู้ป่วย ผู้รับบริการสาธารณสุข ผู้บริโภค และผู้มีรายได้น้อย

๔.๓.๓ ท่าทีการเจรจาของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเด็นอ่อนไหว และประสบการณ์ของประเทศที่เพิ่งเข้าเป็นสมาชิกว่าต้องยอมรับ ข้อเรียกร้องทวิภาคีใดบ้างก่อนเข้าเป็นสมาชิก รวมถึงประเมินข้อเรียกร้องของภาคีสมาชิกเดิมที่จะมีต่อประเทศไทยและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการรับข้อเรียกร้องนั้น

๔.๔ ต้องเสนอร่างกรอบการเจรจาตามมาตรา ๑๙๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ตั้งแต่ก่อนการเข้าร่วมการปรึกษาหารือระดับสูง (High Level Consultation)

๔.๕ ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลที่แถลงไว้ต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๔ ที่ว่าด้วยการเจรจาการค้าระหว่างประเทศเรื่อง “การวางแนวทางป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้น และกำหนดมาตรการในการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบ” และต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายการเจรจาที่คำนึงถึงระดับการพัฒนา หลักการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน มีภูมิคุ้มกัน และความพร้อมของกฎหมายภายใน และกำหนดให้มีระยะเวลาในการปรับตัวและมาตรการรองรับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

๔.๖ การกำหนดกรอบการเจรจาเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุข และผู้แทนหัวหน้าคณะเจรจา ถือปฏิบัติ ให้มีหลักการดังนี้

๔.๖.๑ ให้ระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาต้องไม่เกินไปกว่าความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้าขององค์การการค้าโลก กฎหมายไทย หรือความตกลงใดๆ ที่ไทยเป็นภาคีอยู่ โดยตระหนักและคำนึงถึงสิทธิเกษตรกรและสิทธิการเข้าถึงการรักษาที่ได้รับการรับรองในสนธิสัญญาต่างๆ ที่ไทยเป็นภาคีนั้น เช่น อนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ

๔.๖.๒ ในการระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐและเอกชนที่ใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ เป็นทางเลือกหนึ่งนั้น ต้องยกเว้นไม่ใช้กับ ข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการลงทุนสาธารณะ การออกนโยบายหรือมาตรการเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านสาธารณสุข ด้านสาธารณสุขพื้นฐาน และด้านความมั่นคง

๔.๗ จัดรับฟังความคิดเห็นสาธารณะต่อ (ร่าง) กรอบการเจรจา อย่างเปิดเผย โปร่งใส และทั่วถึงก่อนเสนอให้รัฐสภาพิจารณา เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๙๐ อย่างเคร่งครัด จากนั้นนำความเห็นมาปรับปรุงร่างกรอบเจรจา ก่อนส่งให้คณะรัฐมนตรีและรัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อไป ทั้งนี้ ข้อห่วงกังวลต่างๆ และแนวทางป้องกันควรสะท้อนในกรอบเจรจา หรือระบุเป็นข้อสังเกตในกรอบเจรจาอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความพร้อมทางด้านยุทธศาสตร์และประสิทธิภาพในการเจรจา

๔.๘ ควรเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในประเทศเพื่อเตรียมพร้อมกับการเจรจา TPP ดังนี้

๔.๘.๑ เร่งประกาศใช้คู่มือการตรวจสอบคำขอรับสิทธิบัตรที่ปรับปรุงแก้ไขเพื่อป้องกันการให้สิทธิบัตรที่ไม่ได้คุณภาพ และพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่รัฐในการจดสิทธิบัตรที่เกี่ยวข้องกับยา

๔.๘.๒ สนับสนุนการวิจัยและพัฒนายาเพื่อให้ประเทศสามารถพึ่งตนเองด้านยาได้มากกว่าที่เป็นอยู่

๔.๘.๓ การแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๙๐ นั้น ให้ความตกลงระหว่างประเทศด้านทรัพย์สินทางปัญญา สิ่งแวดล้อม และการคุ้มครองการลงทุนอยู่ในหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามมาตราดังกล่าว

๔.๘.๔ เพื่อผลประโยชน์ของชาติและการไม่เสียเปรียบในเวทีการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ เห็นสมควร ไม่ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่จะให้ความคุ้มครอง

เกินไปกว่าความตกลงระหว่างประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ ได้แก่ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร, พระราชบัญญัติ
เครื่องหมายการค้า และพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช

พฤศจิกายน 2556

.....

เอกสารอ้างอิง

๑. บริษัท ไบรอัน เคฟ ประเทศไทย (จำกัด). (๒๕๕๕). การศึกษาแนวการเจรจาและผลกระทบจากการจัดทำความตกลง Trans-Pacific Partnership. เสนอกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
๒. ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. บทวิเคราะห์ “ข้อตกลง TPP ทางเลือกที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบรอบด้านให้รอบคอบ. บทความในหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจฉบับวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๕
๓. หฤษฎ์ รอดประเสริฐ. (๒๕๕๕). TPP ความตกลงแห่งอนาคต?: ประเด็นท้าทายในการจัดทำความตกลงด้านการเงินและการลงทุน. Focuses and Quick Issue ๗๒ July ๙, ๒๐๑๒.
๔. หนังสือพิมพ์ข่าวสดออนไลน์. เอ็นจีโอหวั่นยา-เมล็ดพันธุ์แพงขึ้นหากรัฐบาลไทยทำข้อตกลง TPP กับสหรัฐอเมริกา. สืบค้นที่ http://www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=TVRNMU๑๖RXpPVGt๖Tnc๙PQ
๕. Trans-Pacific Partnership Agreement negotiations : Release of confidentiality letter (cited 2013 apr 24) Available from: <http://www.dfat.gov.au/fta/tpp/111221-tpp-confidentiality-letter.html>
News : Law professor calls for Trans-Pacific Partnership transparency (cited 2013 apr 24) Available from: <http://infojustice.org/archives/21137>
๖. จิราพร ลิ้มปานานนท์, นุศราพร เกษสมบุรณ์, วิทยา กุลสมบุรณ์, อุษาวดี มาลีวงศ์, อัจฉรา เอกแสงศรี และปริญญญา เปาทอง (๒๕๕๓) โครงการวิจัยผลกระทบของข้อเรียกร้องด้านสิทธิบัตรในข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาต่ออุตสาหกรรมยาชื่อสามัญในประเทศ
๗. OXFAM. All Costs, No Benefits: How TRIPS-plus intellectual property rules in the U.S.-Jordan FTA affect access to medicines, ๒๐๐๗
๘. WHO-SEARO, Briefing Note: Access to Medicine, Data Exclusivity and Other “TRIPS-PLUS” Measures, March ๒๐๐๖
๙. UNDP/UNAIDS Briefing Paper: The Potential Impact of Free Trade Agreements on Public Health. May ๒๐๑๒.
๑๐. ชาญชัย โฉลกคงถาวร สำนักเศรษฐกิจอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ. วารสารเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒๖ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๔
๑๑. Statement: Leaked US Proposal for a TPP Pharmaceutical Chapter โดย [Sean Flynn](#) สืบค้นที่ <http://infojustice.org/archives/5814>

๑๒. รายงานโครงการวิจัย เรื่อง สิทธิบัตรยาที่จัดเป็น evergreening patent ในประเทศไทย และการ
คาดประมาณผลกระทบที่เกิดขึ้น . สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, กรมทรัพย์สินทางปัญญา และ
แผนงานพัฒนาคลังเฝ้าระวังระบบยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .๒๕๕๕.